

PHẨM 4: SAI BIỆT

Sai biệt của A-lê-da thức như thế nào? Nếu lược nói thì ba thứ hoặc có bốn thứ khác nhau. Ba thứ, là do ba thứ huân tập khác nhau, là các sai biệt của ngôn thuyết, ngã kiến và hữu phần huân tập. Bốn thứ, là các sai biệt của dẫn sinh, quả báo, duyên tướng, tướng mạo. Dẫn sinh sai biệt, là huân tập mới sinh. Nếu không có dẫn sinh thì duyên hành sinh thức, duyên thủ sinh hữu, nghĩa ấy không thành. Quả báo sai biệt, là nương vào hành trong sáu nẻo thì pháp này thành thực. Nếu không thế, thì thọ sinh đời sau vốn có các pháp sinh khởi, nghĩa này không thành. Duyên tướng sai biệt là trong duyên này có tướng có khả năng khởi ngã chấp. Nếu không có tâm này thì trong các tâm khác chấp tướng cảnh của ngã, nghĩa này không thành. Tướng mạo sai biệt, thức này cũng có cộng tướng, có bất cộng tướng, không có chủng tử thọ sinh có chủng tử thọ sinh. Cộng tướng là chủng tử của khí thế giới. Bất cộng tướng là chủng tử nội nhập riêng khác. Lại nữa, cộng tướng, là không có chủng tử thọ sinh. Bất cộng tướng là có chủng tử thọ sinh. Nếu khi đối trị khởi thì cả hai không cùng chung đối trị diệt. Đối với nhận thức của chủng tử cộng tướng thì người khác phân là chánh kiến thanh tịnh mà chấp giữ. Ví như người tu quán hạnh, đối với một vật mà có các thứ nguyện lạc, quán sát đều tùy tâm thành lập. Trong đây nói kệ:

*Khó diệt và khó hiểu,
Nói tên là cộng kết,
Người quán hạnh tâm khác
Do tướng đại thành ngoài.
Người thanh tịnh chưa diệt,
Trong đây thấy thanh tịnh,
Thành tựu tịnh Phật độ,
Do Phật thấy thanh tịnh.*

Lại có kệ khác:

*Mọi thứ nguyện và kiến,
Quán hạnh có thể thành,
Chỉ trong một loại vật,
Mà thành tùy ý kia,
Các thứ kiến lập thành,
Sở thủ chỉ có thức.*

Sư sai biệt của Bản thức không cùng chung này còn là: Đối với chủng tử thọ sinh có giác (biết) nếu thì chúng sinh thế giới sinh duyên

không thành; đối với chủng tử không có thọ sinh của A-lê-da thức cùng chung này, nếu không có thì khí thế giới sinh duyên không thành. Lại nữa, còn tướng thô trọng của thức, và tướng vi tế nhẹ nhàng của thức. Tướng thô trong của thức là chủng tử, hoặc (phiền não) lớn hoặc nhỏ. Tướng vi tế nhẹ nhàng của thức là chủng tử của tất cả pháp thiện hữu lưu. Nếu không có hai tướng này thì quả do nghiệp đời trước có các sự y chỉ sai biệt công năng thù thắng và không có công năng thù thắng của nghiệp quả trước, thì sự y chỉ sai biệt của vô năng thắng không được thành.

Lại nữa, nay nói đến hai thứ tướng thọ và không thọ của bản thức. Tướng thọ nhận tức là quả báo đã thành thực chủng tử của thiện ác. Tướng không thọ, là sự huân tập chủng tử hý luận của danh và ngôn thuyết trải qua thời gian vô lượng, sinh khởi chủng tử. Nếu không có hai tướng này thì nghĩa có tạo tác khởi và không tạo tác khởi nghiệp thiện và ác cho quả báo, được thọ dụng hết không thành và danh và ngôn mới huân tập sinh được sinh khởi cũng không được thành. Lại nữa, có tướng thí dụ, các thí dụ thức như việc huyễn, nai khát nước, mộng tưởng, mờ tối... thức thứ nhất tương tự như sự này. Nếu không có chủng tử hư vọng phân biệt, thì thức này không thành nhân duyên điên đảo. Lại có tướng đầy đủ và tướng không đầy đủ. Nếu đầy đủ trói buộc thì chúng sinh có tướng đủ. Nếu được ly dục thế gian thì có tướng tổn hại, hoặc hàng hữu học Thanh-văn và chư Bồ-tát thì có một phần tướng diệt ly, hoặc A-la-hán, Độc Giác, Như Lai thì có đủ phần tướng diệt ly. Tại sao vậy? Vì A-la-hán và Độc giác thì chỉ diệt hoặc chướng, Như Lai thì diệt hoặc chướng và trí chướng, một cách toàn diện. Nếu không có hai tướng này thì phiền não thứ tự diệt tận không được thành. Nhân duyên gì quả báo của hai pháp thiện và ác mà Báo thức chỉ là vô phú vô ký? Vì tánh vô ký này cùng với hai pháp thiện, ác cùng sinh trái nhau, hai pháp thiện, ác tự trái lẫn nhau. Nếu quả báo thành tánh thiện và ác thì không có phương tiện để giải thoát phiền não, cũng không có phương tiện được khởi thiện và phiền não, đồng thời không có giải thoát và trói buộc. Vì không có hai nghĩa này cho nên quả báo thức quyết định là tánh vô phú vô ký.
